

Místo a úloha ideové přípravy v komplexním zajištění bojové a mobilizační pohotovosti socialistické armády

V podmínkách třídně rozděleného světa a lidstva není jediné oblasti společenské praxe, která by neměla ideologický aspekt a zůstávala stranou ideologie a ideologického působení. Neexistuje ani žádný významnější výsledek individuální a společenské činnosti, na kterém by se v té či oné míře, pozitivně či negativně nepodílela ideologie protikladných společenských tříd.

Na tuto skutečnost opětovně upozorňují dokumenty XXVII. sjezdu KSSS: „Všechny naše plány uviznou ve vzduchu, jestliže k nim lidé zůstanou lhostejní, jestliže se nám nepodaří vyburcovat pracovní a společenskou aktivitu mas, jejich energii a iniciativu... Je nesporné, že moudré a pravdivé slovo je nesmírně působivé... Lidé musí neustále vidět a cítit velkou pravdu naší ideologie a zásadovost naší politiky.“ (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály, Praha 1986, s. 85–86.)

Tento závěr má všeobecnou platnost, která však nabývá na svém významu v tak politicky a ideologicky exponované oblasti, jakou představuje vojenství a v jejím rámci bojová a mobilizační pohotovost armády.

Bojová a mobilizační pohotovost armády se skládá z mnoha komponentů. Zahnuje doslova všechny podstatné prvky života, činnosti a stavu vojsk. Radíme mezi ně morálně politický stav, kázeň, uvědomělost, mobilizační připravenost vojsk, komplexní technické vybavení vojsk dostatečným množstvím moderních zbraní a ostatní vojenské techniky, jejich mistrné ovládání a udržování ve stavu nepřetržité příprave-

nosti k bojovému použití, organizační schopnosti velitelů, štábů, politických orgánů, jejich umění nepřetržitě řídit vojska a řešit složité a mnohostranné úlohy v různých bojových situacích.

Jinými slovy řečeno, bojová a mobilizační pohotovost armády představuje široký komplex sociálně politických i kulturně technických, materiálních i vědeckotechnických, organizačních a kádrových opatření, jejichž neodmyslitelným spojovacím článkem je v určující míře úroveň ideové politického uvědomění, přesvědčení, vyspělosti, ideologické a psychologické připravenosti a odolnosti příslušníků socialistické armády.

Je tomu tak především proto, že na ní konečkonců v rozhodující míře závisí myšlení a názory, morální i volní vlastnosti, postoje i jednání příslušníků armády jak v mírové, tak válečné situaci, stejně tak jako stupeň a efektivnost bojového využití všech materiálně technických prostředků, jimiž armáda disponuje.

Ani v podmínkách uplatňování vědeckotechnického pokroku v socialistickém vojenství nezávisí úspěch v případném válečném konfliktu jen na zbraních a vojenské technice, ale v rozhodující míře na člověku, jeho duchovních, morálních a politických kvalitách a praktických postojích. V jistém smyslu lze říci, že veškerá očekávání a naděje vkládané do poslání socialistické armády závisí především na subjektivním činiteli, příslušnících ozbrojených sil.

Vše co uvádí jednotlivce a sociální skupiny v činnost vždy v té či oné podobě prochází jejich hlavou, vědomím, myšlením. Není tomu ani jinak v aktivitách, které jsou součástí bojové a mobilizační pohotovosti. Duchovní podněty, impulsy, cíle, předsevzetí rozhodnutí a jednání zpravidla spočívají na výsledcích rozumového, v té či oné míře vědeckého poznání.

Rozumové myšlení v třídní společnosti není a nemůže být třídně indiferentní, neutrální, neangažované. Třídní aspekt rozumového myšlení vtiskuje lidskému rozhodování a jednání společensky žádoucí nebo nežádoucí zacílení a vyústění odpovídající zájmům určité společenské třídy, či sociálně ekonomické systému.

Komplexnost se dnes zdaleka nevyznačuje pouze bojová a mobilizační pohotovost armády, komplexní charakter má v současnosti i ideová příprava vojsk. V případě tak výrazně sociálně politického třídního jevu, jakým je bojová a mobilizační pohotovost socialistické armády, děje se tak prostřednictvím celého komplexu „ideologií“, jako např. ideologie politické, právní, morální, filozofické, estetické. Každá svým způsobem a pod určitým zorným úhlem vtiskuje bojové a mobilizační pohotovosti sociálně politickou kvalitu a integruje činnost příslušníků armády v intencích hlavních tříd socialistické společnosti.

Ideologická práce, která je realizována především **politickou ideovou, světónázorovou, mravní, právní, estetickou a psychologickou výchovou**, se podílí na komplexním zabezpečení bojové a mobilizační pohotovosti armády především přes lidského činitele, příslušníky socialistické armády, kteří jsou ideologií ovlivňováni, vychováni, formováni. „Člověk vyzbrojený marxismem-leninismem, hluboce přesvědčený a zánícený pro pravdu socialismu... neustupuje před překážkami, neztrácí jistotu ani v nejtěžších životních situacích a nebojí se podstoupit zápas za uskutečnění socialistických ideálů.“ (Sborník hlavních dokumentů XVII. sjezdu KSČ. Praha 1986, s. 77.)

Ideologická práce podílející se na zabezpečování a upevňování bojové a mobilizační pohotovosti plní svou nezastupitelnou úlohu především tím, že společensky žádoucím způsobem ovlivňuje myšlení, ná-zory, přesvědčení, nálady, smýšlení, citění, motivaci, postoje, hodnotovou orientaci, rozhodování, hodnocení jednání příslušníků socialistické armády.

Ideologická práce jako neodmyslitelný a nezastupitelný prvek komplexní bojové a mobilizační pohotovosti socialistické armá-

dy přispívá k pochopení materiálních, duchovních, vojenskotechnických, organizačních, kádrových a jiných komponentů bojové a mobilizační pohotovosti v širších sociálně politických, světónázorových, právních a mravních souvislostech a aspektech.

Tímto způsobem přispívá k aktivizaci, mobilizaci a využívání schopností a vlastností lidí, exploataci věcných, materiálně technických činitelů tvořících významné prvky bojové síly socialistické armády.

V ideové přípravě socialistické armády zaujímá pochopitelně ústřední postavení **morálně politická příprava** příslušníků socialistické armády. Jejím prostřednictvím se dostávají příslušníkům armády marxisticko-leninské teoretické závěry o třídní podstatě, zdroji a příčinách vzniku války, jejím sociálně politickém charakteru, obsahu, funkcích, sociálním smyslu a účelu i sociálně politickém hodnocení a postoji, které je nutné ke konkrétním válkám uplatnit. Na tomto základě dochází i k pochopení smyslu, existence, sociální úlohy, funkcí a poslání socialistické armády a veškerého branného úsilí socialistického státu, popřípadě socialistického vojenskopolitického společenství, což nezůstává bez vlivu na myšlení, přesvědčení, postoje a jednání příslušníků armády.

Významným spojencem ideové politického působení, které násobí vliv politické ideologie, je skutečný stav sociální reality, v níž příslušníci armády žijí, která jejich myšlení, postoje a jednání pozitivně nebo negativně ovlivňuje.

Příslušníci socialistické armády současně podstatnou část svého života prožívají a tráví ve vojenské sociální realitě, která na ně rovněž doléhá. V tomto směru jejich ideologickou připravenost — myšlení, přesvědčení, citění, vůli, postoje atp. příznivě nebo nepříznivě ovlivňuje nejen politicko-výchovná činnost velitelů, politických orgánů, stranických a svazáckých organizací, ale v nemenší míře i velitelská a stranickopolitická rozhodnutí a opatření, která se promítají do způsobu života jednotek a jednotlivců.

Z tohoto důvodu je nanejvýš žádoucí, aby každý příslušník velitelského sboru i politických orgánů domýšlel ideologické důsledky svých rozhodnutí, rozkazů, nařízení, režimových opatření a včas paralyzoval jejich možný negativní vliv na ideologickou situaci v jednotce. Totéž se týká i energického vymycování jevů, které narušují socialistické vztahy, soužití, morálně politický stav vojenských kolektivů a ve svých důsledcích i bojovou a mobilizační

pohotovost jednotek, jak je tomu např. v případě šikanování.

Rozhodující místo v ideové přípravě příslušníků socialistické armády zaujímá **světónázorová příprava**, která má rovněž výrazně ideologický aspekt. Vojenství, válka, ozbrojený zápas nikdy nepředstavovaly a ani dnes nepředstavují izolované sociálně politické jevy a procesy. V té míře, v jaké se dnes stávají společenské vztahy, mezinárodními, celosvětovými, globálními, v té míře, v jaké jsou dnes vzájemně propojeny osudy třídně rozděleného lidstva, národů a společností, nezbývá, než i vojenské jevy chápat v širších světónázorových souvislostech.

Na základě této skutečnosti není možné si dnes představit ideovou přípravu vojsk bez náležité světónázorové přípravy. V jejím rámci jde především o dosažení pochopení např. sociálního násilí, války, ozbrojeného zápasu v co nejširších světónázorových souvislostech, o nalezení a ukázání jejich místa a úlohy při řešení základního i hlavních rozporů současné epochy; jejich místa a úlohy v procesu třídní a lidské emancipace; při prosazování sociálního pokroku; v koncepci socialistického reálného humanismu atd.

K působivější ideové přípravě příslušníků socialistické armády využitím filozofickosvětónázorové roviny přístupu nacházíme celou řadu myšlenkově závažných podnětů především v dokumentech XXVII. sjezdu KSSS. K náležitěmu promyšlení a světónázorově ideologickému využití se mj. nabízejí závěry Politické zprávy ÚV KSSS XXVII. sjezdu KSSS: prohlášení „naším ideálem je svět bez zbraní a bez násilí“; myšlenky o tom, že „zajištění bezpečnosti se stále více stává úkolem politickým, který lze vyřešit jen politickými prostředky“; „konfrontace mezi kapitalismem a socialismem může mít pouze a výhradně formu mírového soužití, které nemá jinou alternativu, má-li lidstvo přežít“; že požadavek „zřeknout se války proti sobě i proti dalším státům, a to jak války jaderné, tak i konvenční; nepřipustit zbrojení ve vesmíru; myšlenky, že „dnes už nelze vyhrát nejen jadernou válku, ale ani závody ve zbrojení“, o „konci naděje, že se kterýkoli stát může ubránit pouze vojenskotechnickými prostředky, vytvořením sebeobhajovací obrany“; že „mezinárodní bezpečnost se nemůže donekonečna opírat o strach z odvety o doktrínu „zadržování“ a „zastřažování“; závěr o „absurdnosti a amorálnosti situace, kdy se jaderným rukojmím stává celý svět“; že „skutečnou bezpečnost lze v našem století zajistit ni-

koli co nejvyšší, ale co nejnižší úrovní strategické rovnováhy, z níž je třeba vyloučit jaderné a jiné druhy zbraní hromadného ničení“ a jiné.

Součástí ideové přípravy příslušníků socialistické armády je i příprava v oblasti **mezinárodně právní ideologie**, která má rovněž nemalý význam v systému bojové a mobilizační pohotovosti armády. Význam mezinárodně právního ideologického aspektu války a ozbrojeného zápasu nabývá v současnosti na nebyvalém významu.

Je tomu tak především proto, že vlády a představitelé imperialistických států, především USA, se v současnosti uchylují k porušování norem mezinárodního práva, včetně norem mezinárodního práva válečného, k politice státního terorismu, mezinárodní zvláště a banditismu ve vztazích ke svrchovaným pokrokovým a revolučním národům a státům.

I když mezinárodní právo a mezinárodní právní ideologie nevzniká jako právo vnitrostátní — jako vůle vládnoucí třídy povýšená na zákon, ale především jako výsledek kompromisů mezi svrchovanými státy rozdílného sociálně ekonomického zřízení, je třeba mu přiznat relativně pokrokovou úlohu v životě mezinárodního společenství.

Socialistické státy jsou naopak důslednými stoupenci a zastánci přísného respektování mezinárodního práva ve vzájemných vztazích mezi svrchovanými státy. Současně využívají obsahu a ducha mezinárodního práva k ideologickému odsouzení vojenskostrategických cílů imperialismu, aktů agrese, státního terorismu, mezinárodní zvláště a jednání podle zákonů džungle ve vztazích mezi národy a státy, ale i k mezinárodně právnímu ideologickému upevnění bojové a mobilizační pohotovosti socialistické armády, jako významné podmínky a předpokladu zákonné sebeobraně, jejího mezinárodně právního ospravedlnění. Není třeba zvlášť zdůrazňovat jak významnou společenskou hodnotou, stimulem a motivem v myšlení, postojích a jednáních příslušníků socialistické armády je hodnota sociální spravedlnosti, její obrana a praktická realizace v mírovém životě i ve válečné konfrontaci.

V ideové přípravě příslušníků socialistické armády je vedle politické, filozofickosvětónázorové a mezinárodně právní ideologie využívána i **ideologie mravní**. Všechny vojenské jevy a procesy mají mimo jiné i svůj mravní aspekt a podléhají i mravním principům, normám, pravidlům a hodnocení.

Morální příprava příslušníků socialistické armády se dotýká velmi širokého okru-

hu problémů. Jednu skupinu z nich tvoří zprostředkování marxisticko-leninských etických poznatků vztahujících se k mravním aspektům příčin vzniku války, podstaty války, sociálního obsahu a funkcí války, mravního hodnocení, mravní spravedlnosti a nespravedlnosti války, morálnosti a amorálnosti války i mravních důsledků, které válka vyvolává v životě společnosti.

Druhou oblastí morální přípravy vojáků socialistické armády představuje zprostředkování poučení, která se týkají etiky ozbrojeného boje, mravně ospravedlnitelných a mravně zavrženíhodných způsobů a metod vedení válek. Do této oblasti se řadí i poučení o marxisticko-leninském řešení mravních konfliktů, do nichž se příslušníci armády ve válce dostávají, problematika hrdinství i zbabělosti, obětí a sebeobětování, věrnosti, oddanosti vlasti i zrády, dezerce aj.

Ke škodě ideové přípravy příslušníků naší armády je ideologicky závažná mravní problematika války a ozbrojeného zápasu dosti opomíjena, nachází se na okraji zájmu, ačkoli se slovně význam morální připravenosti a morální odolnosti příslušníků naší armády zcela jednoznačně zdůrazňuje. Není třeba dodávat, že se tímto způsobem zbavujeme jednoho z významných činitelů ideologické povahy — mravní ideologie, která může, je-li cítěvdomě exploatována, výrazně znásobit působení politické, filozofické i právní ideologie.

Kromě toho opomíjení mravní přípravy ponechává příslušníky socialistické armády bezradné při řešení různých mravně závažných, konfliktních situací, které jsou ve válce a ozbrojeném zápasu četně zastoupeny.

Ideová příprava příslušníků socialistické armády však nespočívá výlučně ve zprostředkování a výchově v duchu marxisticko-leninských idejí, teorií a názorů, ale v jednotě s tím i v ideologickém boji proti nemarxistické ideologii. „Podstatná zvláštnost ideologické práce“, uvádí Politická zpráva ÚV KSSS XXVII. sjezdu KSSS, „tkví i v tom, že se uskutečňuje za ostré konfrontace socialistické a buržoazní ideologie... Psychologickou válku rozpoutanou imperialismem nelze kvalifikovat jinak, než jako zvláštní formu agrese a informačního imperialismu posilávajících svrchovanost, historii a kulturu národů. Je to také přímá politicko-psychologická příprava na válku...“

Ideologické zabezpečování aktů agrese a mezinárodní zvláště je buržoazí usměrňováno nejen do řad vlastního obyvatelstva, ale prostřednictvím soudobých hromadných

sdělovacích prostředků i do socialistických zemí a jejich armád. Ideologicky destruktivní vliv na bojovou a mobilizační pohotovost socialistické armády mají především buržoazní a náboženské pacifistické názory zanášené do myšlení příslušníků socialistické armády. Pacifistické ideje a názory působí rozkladně v každé armádě, socialistické i buržoazní. Nicméně hodnocení sociálních funkcí a důsledků pacifistické ideologie v armádách svou sociální podstatou a posláním zásadně protikladných nemůže být paušální, nediferencované. Jestliže pacifistická ideologie ideologicky, politicky a morálně rozkládá bojeschopnost např. imperialistické armády, nemůžeme z pozic marxismu-leninismu hodnotit toto působení negativně, neboť jde o oslabování bojeschopnosti jednoho z významných mocenskopolitických nástrojů imperialistické buržoazie. Pokud jde o rozkladný ideologický vliv pacifistické ideologie v socialistické armádě, která je předurčena k plnění principiálně odlišného poslání než je tomu u imperialistických armád, jde o působení na bojovou a mobilizační pohotovost politicky škodlivé a destruktivní.

Ideologický boj s pacifistickou ideologií je v současnosti složitý. Pacifističtí ideologové totiž parazitují na všech mírových iniciativách Sovětského svazu a dalších socialistických zemí, přisvojují si je, začleňují do svého politického programu, dávají jim zpravidla svou vlastní buržoazní pacifistickou interpretaci, čímž jejich skutečný pokrokový, demokratický obsah zkreslují a zanášejí do vědomí lidí i příslušníků socialistické armády nejrozdělnější iluze, nesprávné názory a přístupy k válce, míru, mírovému soužití

Z hlediska ideologické připravenosti, bojové a mobilizační pohotovosti socialistické armády mají zvláště škodlivý a ideologicky rozkladný vliv pacifistické ideje a názory, které z abstraktně humanistických pozic nečiní žádný rozdíl mezi:

- vojenstvím buržoazním a vojenstvím socialistickým,
- spravedlivou a nespravedlivou válkou,
- spravedlivým demokratickým mírem a nespravedlivým imperialistickým mírem,
- materiálními a duchovními přípravami agrese a materiálními i duchovními opatřeními k odrazení agrese,
- uplatňováním vědeckotechnického pokroku v buržoazním a v socialistickém vojenství,
- agresí a zákonnou sebeobranou,
- agresorem a obětí agrese atd.

Neméně škodlivé jsou i výzvy, s nimiž se pacifisté obracejí na socialistické státy, aby přistoupily k jednostrannému odzbrojování, netrvaly striktně na vojenskostrategické rovnováze, nedramatizovaly případy imperialistické agrese, státního terorismu a zvláště v teritoriálně omezených lokalitách a ohniscích napětí, prodlužovaly platnost svých jednostranných závazků a moratorií, zřekly se politické, morální a materiální podpory národů a států, které se staly obětí agrese apod.

Nedostatečná schopnost občanů i příslušníků socialistické armády orientovat se v řadě složitých rozporuplných zahraničně-politických, vojensko-politických, vojensko-technických, vojenskodoktrinních i vojenskostrategických otázkách současnosti může přispívat k vytváření vhodné půdy pro šíření pacifistické ideologie mezi příslušníky socialistické armády.

Z tohoto důvodu, i když buržoazní a náboženské pacifisty považujeme za politické

spojence v boji proti militaristické buržoazii, musíme vést trpělivý ideový zápas s pacifistickou ideologií, která z nemarxistických pozic přistupuje a interpretuje vojenskou problematiku s negativními důsledky pro bojovou a mobilizační pohotovost socialistické armády.

Jakkoli přisuzujeme ideové přípravě významné a ničím nezastupitelné místo při komplexním upevňování bojové a mobilizační pohotovosti socialistické armády, nelze její úlohu absolutizovat a přeceňovat. Ve svém projevu na shromáždění v Togliatti v roce 1986 v této souvislosti Michail Gorbačov připomenul: "... musíme mít neustále na paměti, že hlavní frontou, kde zajistíme úspěšný boj za mír, je splnění úkolů spjatých se zdokonalováním socialistické společnosti. Rozhodujícím předpokladem je stav národního hospodářství, rozvoj vědy a techniky, kvalitativní přestavba hospodářství a zvyšování duchovního, intelektuálního a mravního potenciálu státu".